

Dubbelspråkets lexikon

De uttryck som användes i Genèvekonferensens slutkommuniké för att framhäva de fyra storas samstämmiga avsikter är, påpekar Economist, just sådana som har helt motsatta betydelser i demokratiskt och kommunistiskt språkbruk. Konferensens förhandlingar framstår över huvud som en triumf för den ryska statsledningens dubbelspråk: förhandlingarna kunde bruka samma ord, även då de menade skilda saker. De demokratiska statsmännen krävde exempelvis ett fritt och enat Tyskland. Ryssarna sade sig också vara förkämpar för ett fritt och enat Tyskland, även om de ansåg det vara nödvändigt att ställa problemets lösning på framtiden. Men vad är ett fritt och enat Tyskland? Enligt vårt språkbruk betyder det ett självständigt Tyskland, grundat på fria val och demokratiska medborgerliga rättigheter. Ett sådant Tyskland är emellertid enligt ryska uttalanden i press och radio ett ofritt land, behärskat av kapitalister och därför hemfallet åt en imperialistisk politik. Det fria och enade Tyskland — fritt och enat i äkta, verklig mening — är däremot ett land där kommunisterna härskar, en satellit till Sovjetunionen. Västsiddens representanter trodde dock eller, får man hoppas, låtsades tro att det var fråga om samma sak, att alltså ryssarna endast ville uppskjuta förverkligandet av ett gemensamt mål. Detta trots att dubbelspråket på denna punkt dagligen slår emot oss i ryska deklamationer, vilka talar om Östtyskland som fritt och demokratiskt och Västtyskland som en halvt fascistisk, imperialistisk diktatur.

Även begreppet "kollektiv säkerhet" kan numera, såsom Economist framhåller, anses ingå i dubbelspråket. Ty det "kollektiva säkerhetssystem" som ryssarna föreslår för Europa "skulle inte bara vara värdelöst som garanti för säkerheten, utan har till sitt egentliga syfte att likvidera den säkerhet som Västerterns demokratier lyckats uppnå genom Atlantpakten". Detta hindrar inte att statsmännen när ett slags verbal enighet genom att prisa själva begreppet, själva ordsammansättningen — och så gläds man åt "det gemensamma svaret".

Ett slags lexikon i dubbelspråket har nyss utkommit (Harry Hodgkinson, "Double Talk, the Language of Communism", George Allen and Unwin). Man får här en god sammanfattning av saker som numera borde vara väl kända, men tyvärr inte tycks vara det. Debatter och förhandlingar mellan demokrater och kommunisterna skulle bli uppfriskande och upplysande om demokraternas lärde sig dubbelspråket och ständigt påminde kommunisterna om meningen i de uttryck de använder. I sådant fall bleve det emellertid avsevärt svårare att formulera avspänningsresolitioner.

Ordkonsterna på statliga och sociala områden — ofta med rötter i Hegels filosofi — är väl inarbetade sedan årtionden. Den centrala tanken bakom ord som demokrati och frihet är att kommunismen, i praktiken den ryska statsledningen, är ett uttryck för det klassmedvetna proletariats inställning och därmed för folkmajoritetens verkliga vilja. Därför är det naturligt att tala om "folkdemokrati" i satellitstaterna som en övergångsform och om "sov-

jetdemokratin" som den fulländade folkstyrelsen. Därför är det också naturligt att beteckna de baltiska staternas inlemmande i Ryssland som en fri anslutning och att förklara att det svenska folket (eller det arbetande folket) är emot den svenska regeringens krigshets och för den ryska politiken. Med folket menas i detta fall helt enkelt kommunisterna, och då dessa alltid skriver och agerar på order av Moskva, blir det för oss något paradoxala, men för kommunisterna självfallna resultatet att det svenska folket i själva verket ständigt har samma åsikter som den ryska statsledningen. Ett fritt folk är enligt samma dialektik ett av kommunismen styrt folk, fria människor är undersåtar i de kommunistiska länderna. På sekundära punkter har dubbelspråket i hög grad förändrats efter det Marx-Leninska skedet. Medan Lenin med jämlikhet menade lika lön för alla arbetande, är enligt Stalin en sådan jämlikhetstanke ett utslag av "reaktionär småborgerlig dumhet"; verklig jämlikhet råder då inga klasser finns, och klasser kan inte finnas då produktionsmedlen ägs av staten — därför finns jämlikhet i Ryssland helt oberoende av de väldiga skillnaderna i inkomst och förmögenhet.

Denna från det tidiga 1800-talets tyska "idealism" hämtade språkkonst framträder emellertid lika markant när det gäller ord av betydelse inom utrikespolitiken. Detta framgår redan av vad som nyss sagts om "fria" folk och stater. Mera storvulen är emellertid den metafysiska linje enligt vilken kommunismen är kallad att överallt segra och alltså är ett redskap för "historien" (världsanden hos Hegel, produktivkrafterna hos Marx). En konsekvens härav är att sådana uttryck som tyder på möjligheten av samförstånd eller samlevnad mellan kapitalistiska och kommunistiska länder begagnas så att säga inom citationstecken, de kan aldrig avse annat än något tillfälligt och provisoriskt. Det sedan ett par år populära ordet koexistens (eller fredlig koexistens) uppfanns redan för trettio år sedan som beteckning för skeden av internationell avspänning, som kunde tänkas stundom bilda pauser i kommunismens segertåg; det är här alltså, som "Sovjets diplomatiska lexikon" framhåller, fråga om "temporära" situationer under vilka nya framstötter skall förberedas. En annan konsekvens är att alla honnörsord reserveras för sådana åsikter eller handlingar som främjar kommunismens seger och att alla "fula" ord omtolkas på ett liknande sätt. Det är på detta område som dubbelspråket nått sin rikaste blomstring.

Auktoritativa framställningar, såsom Sovjetencyklopedin och Sovjets diplomatiska lexikon, gör det klart att kommunismen avvisar "borgerlig pacifism, dvs. kampen mot krig 'i allmänhet'". Enligt Lenin måste skillnad göras mellan imperialistiska och därför orättfärdiga krig och befrielsekrig eller rättvisa krig. Då en stat är imperialistisk för den, skriver en uttolkare av Lenin, endast orättfärdiga krig; kommunistiska uppror eller kommunistiska krig för att frigöra andra folk är däremot alltid rättfärdiga, "progressiva" krig. I moderna handböcker går man än längre. Angrepp förklarar vara "de imperialistiska (kapitalistiska) staternas grundläggande utrikespolitiska metod; kommunistiska krig kan alltså definitionsmässigt aldrig vara anfällsrig. Ja, kommunistiska "angrepp" eller "krig" är i själva verket en form av aktivitet för freden; det har blivit vanligt att beteckna militärutbildning som en "teknik för fredens försvarande". Om kommunisterna börjar krig är det alltså, för att travestera Clausewitz, fråga om "en fredspolitik med andra medel"; man kommer den härskande terminologin nära om man kallar ett sådant krig för "ett fredskrig". Inom räckhåll ligger en sådan förfining av språkbruket att Ryssland definitionsmässigt blir ur stånd att alls föra krig, att ryska krig blir former av fred.

"Att — om också blott för ett ögonblick — skilja mellan patriotism och internationalism är att komma i närheten av borgerlig nationalism eller borgerlig kosmopolitism", uttalade den tjeckiske försvarsministern för ett par år sedan. Satsen är ett gott exempel på dubbelspråk.

kets perfektion. Att vara borgerlig nationalist är att vara patriot eller fosterlandsvän i vår mening; att vara kosmopolit är i samma mening att hålla på samförstånd demokratierna emellan eller att över huvud vara internationalistiskt inställd. Patriot och internationalist, det är däremot enligt dubbelspråket detsamma: det innebär att kommunismens, Rysslands, intressen sätts före allt annat. "I det han stöder SSSR uppfyller den utländske internationalisten samtidigt sin patriotiska plikt", heter det i en nyss utkommen rysk doktorsavhandling om "Grunderna för den kommunistiska moralen" (av A. Sjisjkin). "Internationalist är den som oreserverat, tveklöst, ovillkorligt är redo att försvara SSSR" (Stalin); "det är omöjligt att älska sitt land... utan stark vänskap för Sovjetunionen och

folkdemokratierna" (Titarenko). Det är alltså helt i sin ordning då våra svenska kommunister på en gång prisar förräderiet och säger sig vara de enda sanna internationalisterna och patrioterna.

Detta till belysning av dubbelspråkets användbarhet. Kommunistisk erövring blir frigörelse, förtryck blir frihet, krig blir fred, förräderi blir patriotism. Då orden tillfälligt tycks vara brukade i ordinär, "demokratisk" betydelse, sker det alltid med reservationen att den "egentliga" betydelsen är en annan. För att citera den nyss nämnde avhandlingsförfattaren: "I det att de enar de arbetandes miljoner under fredskämparnas och de aktiva demokraternas fanor glömmes kommunisterna — avantgardet inom varje kapitalistiskt lands folk — inte för ett ögonblick sitt slutliga mål."

McCarthyismen och dess bakgrund

McCarthyismen i mera egentlig mening, de hänsynslösa metoder som personifierats av den berömda senatoren från Wisconsin, är sedan något år alltmer allmänt diskrediterad, och McCarthy själv tycks nästan helt ha förlorat sin maktposition och sin prestige.

Bakom McCarthyismen står emellertid reaktionära och frihetsfientliga tendenser i amerikanskt samhällsliv, som stimulerats av efterkrigstidens kriser, men ständigt, och speciellt i svåra internationella och inrikespolitiska situationer, spelar en roll i debatt och handlande.

Denna bakgrund, sedd i

belysning av vad som skett under de senaste åren, är ämnet för en serie artiklar av Herbert Tingsten, av vilka den första publiceras i dag. Tingsten har under två studieresor till USA det senaste året främst sökt bilda sig en uppfattning om vad som i artiklarna kallas högerradikalismen i amerikansk politik.

Se sidan fyra